

מודל הוראה-למידה ברשת חברתית מאל"ף והלאה

עידית אבני ואברום רותם, דצמבר 2012

תקציר

הוראה ולמידה ברשת חברתית מזמנת פן חדש להתנהלות החינוכית המוכרת. בפן זה מודגש הטבע החברתי של האדם, המעצב כמעט כל היבט בחינוך, ומהווה אמצעי להעמקת תהליכי הוראה ולמידה וטיפול כישורי הפרט בהתבסס על היבטים חברתיים. מוצע בזאת מודל ליישום הוראה למידה ברשת חברתית חינוכית, תוך התייחסות למאפיינים מרכזיים שמזמנים את ניצול הערך המוסף של הרשת ללמידה ומונעים "ביות" תהליכי הוראה-למידה מסורתיים.

המודל מלווה במדריך למורה וכולל טופס תכנון פעילות חינוכית ברשת חברתית מאל"ף והלאה.

אל"ף- אתיקה כתשתית חינוכית וערכית העומדת בבסיס הפעילות האישית והחברתית ברשת החברתית;

בי"ת- בניית תשתית לכל פעילות חינוכית ברשת חברתית;

גימ"ל- גיבוש מתווה הפעילות ודרכי יישומה. בנוסף, כולל המדריך המלצות לפעילות ברשת חברתית באמצעות התקן נייד (טאבלט ודומיו) שבידי כל תלמיד.

כל אלה נועדו למימוש מיטבי של **הת"ו** – קידום **התרבות** בעידן הדיגיטלי, בתקופה של תמורות חברתיות וערכיות, בשאיפה שכל אדם יתנהל בה בדרך מושכלת וראויה כאזרח משפיע ומושפע.

במאמר זה נמצא הגדרות של מהות רשת חברתית, אמצעי היישום הטכנולוגיים של רשת חברתית, מרכיבי מפתח ברשת חברתית, והבחנה בינה לבין כלים שיתופיים מקוונים אחרים, ועיקרו - המלצות קונקרטיות, הנגזרות מרציונל הוראה-למידה שיתופית, ליישום ברשת חברתית הלכה למעשה.

המאמר נכתב במסגרת **מיזם "מתקוונים לאתיקה"**, 2012

מתקוונים למדיה חינוכית בחינוך

מתקוונים לאתיקה

ראו אותנו גם בפייסבוק

נודה להערות בונות וגם לפרגון netiqwiki@gmail.com

מודל זה מוצע בהמשך לכלי תכנון שיעור מקוון ("שיעור מקוון: סביבה לימודית-טכנולוגית בכיתה ודגמי ההוראה בכיתה של המורה המקוון")¹, ולכלי אפיון והערכה של פעילות מקוונת ("המודל המגליתי - מחוון אפיון וההערכה לפעילות לימודית מקוונת")², כחוליה פדגוגית נוספת המהווה **כלי תכנון פעילות לימודית-חברתית ברשת חברתית חינוכית.**

א. מהות השימוש ברשת חברתית לצרכי חינוך ואמצעי היישום

מהות רשת חברתית היא **הבנייה ושיקוף של קשרים חברתיים בין אנשים**. מכאן ששימוש ברשת חברתית מקוונת לפעילות חינוכית יושתת תמיד על מהות זו. בפן זה מודגש הטבע החברתי של האדם, המעצב כמעט כל היבט בחיינו, ומהווה מצע אפקטיבי להעמקת תהליכי הוראה ולמידה וטיפול כישורי הפרט, בהתבסס על היבטים חברתיים.

הפעילות החינוכית ברשת החברתית מבוססת על שתי הנחות יסוד:

1. **חיוניות מעורבות פעילה של מערכת החינוך:** הרשת החברתית מלווה בהווה, וודאי בעתיד הנראה לעין, את שגרת חיי התלמידים ומשפיעה על עיצוב זהותם האישית והחברתית. לשם השפעה על השינויים בתרבות ובחברה, ולשם שמירה על הסדר החברתי והאינטרסים הציבוריים החיוניים, על מערכת החינוך לתת לתלמידים כלים להתנהל בה בנורמות התנהגות ראויות לחברה אתית, הקשובה לצרכי הפרט כמו גם לצרכי הציבור.
2. **חיוניות רשת חברתית לחינוך:** לרשת החברתית יש מקום מרכזי בהעצמת החוויה החינוכית באופן משמעותי, כמרחב של ביטוי אישי ולמידה שיתופית.

1 אבני ע. ורותם א. (2008). [שיעור מקוון: סביבה לימודית-טכנולוגית בכיתה ודגמי ההוראה בכיתה של המורה המקוון](#).

אתר "חינוך, הוראה, למידה בסביבה מקוונת"

2 רותם א. ואבני עידית (2010) [המודל המגליתי - מחוון אפיון וההערכה לפעילות לימודית מקוונת](#). אתר "חינוך, הוראה, למידה בסביבה מקוונת"

הגדרת מדיה חברתית ורשת חברתית

המדיה החברתית היא פלטפורמה טכנולוגית המהווה תשתית לתקשורת ולשיתוף תכנים. רשת חברתית היא חלק משירותים מקוונים של המדיה החברתית. רשת חברתית מאפשרת את החיבוריות והאינטראקציה בין האנשים, תוך שיתוף המידע שהם מעלים למדיה זו. להלן הגדרת הרשת החברתית:

שירות מקוון של מכלול יישומים מבוססי אינטרנט, המאפשרים הבנייה ושיתוף של קשרים חברתיים בין אנשים, המושתת על תפיסה של שיתופיות וחיברות, וכולל מאפשרים כמו נראות ונוכחות מקוונת, ממשקי קשר עם אנשים, תקשורת, זרימת מידע ושיתוף תוכן.³

שילוב כלים נוספים לרשת החברתית:

מאחר ולצורך יישום פעילות חינוכית, בנוסף להבניה ושיתוף של קשרים חברתיים, עולה לעתים הצורך להשתמש בכלים ייעודיים שאינם רשת חברתית, כמו כלי יצירה, במות פרסום, מרחב לניהול מידע, מערכות לניהול למידה וכיו"ב. אין כל צורך להפוך את הרשת החברתית ל"חזות הכל" ולהשתמש בה למטרות שהיא לא מיועדת להן. הדרך ההולמת היא לשלב בפעילות הלימודית עם הרשת החברתית, כלים ייעודיים אחרים ההולמים את אופי הפעילות ומתממשים יחדיו. עם זאת, יש לצפות שבעתיד הלא רחוק, יינתן שירות משולב בו יש מענה כולל למגוון הצרכים באמצעות ההתכנסות טכנולוגית (Technological convergence)⁴ לממשק אחיד ואינטגרטיבי המאפשר את העבודה במכלול היישומים הנדרשים.

³ אין הגדרה מוסכמת לשירות מקוון של רשת חברתית (ראו "[30 הגדרות לרשת חברתית](#)"), הניסוח הוא הצעה שלנו (אבני ורותם) המסתמך בין השאר על מצאי ההצעות.

⁴ **התכנסות טכנולוגית** היא המגמה של מערכות טכנולוגיות שונות להתפתח לקראת יישום של משימות דומות. ניתן לראות זאת גם כמגמה למזג מספר טכנולוגיות לכלי/שירות אחד, המאפשר ביצוע יישומים שונים. (מתוך הערך [Technological convergence](#), ויקיפדיה באנגלית).

ב. האתגרים הפדגוגיים

השיח החינוכי-ציבורי אודות חיוניות וחשיבות ההוראה-למידה וההתנהלות הארגונית באמצעות רשת חברתית ותרומתה לאיכות החינוך, מתנהל מזה מספר שנים⁵. למרות שניתן למצוא כיום ברשת שפע המלצות כיצד להשתמש וליישם כלים ושירותי שיתוף וחברה מקוונים⁶, נמצא שמיקודו **עדיין טכנולוגי**, וחסר בו **הדגש הפדגוגי**. החוליה המקשרת בין הפדגוגיה לטכנולוגיה איננה "ביות" פעילות לימודית מוכרת לסביבה חברתית מקוונת⁷, אלא שינוי בתפיסה חינוכית שיש לגבש בהתאמה למהות הפעילות החינוכית-חברתית ולהזדמנויות יישומה במאפשרים הטכנולוגיים שמזמנת הרשת החברתית. מאחר ומעל הכל עומדת תפיסת הרשת כאמצעי אישי וחברתי לתקשורת ויחסים בין אנשים, מהווה האתיקה את התשתית הערכית והחינוכית לפעילות זו.

האתגר החינוכי הוא יישום פעילות חינוכית ברשת חברתית, תוך ניצול מרבי של המאפשרים הטכנולוגיים לשם הבניית מידע שיתופי, ניהול קשרים ואינטראקציה חברתיים בין הלומדים, והשתתפות אקטיבית של כל אחד מהם, תוך ביטוי אישי.

העיקרון המנחה שימוש ברשת חברתית בחינוך הנו: השתתפות פעילות חינוכית שיתופית ברשת חברתית מקוונת לשם קידום תהליכי הוראה ולמידה והקניית היכולת לשימוש מושכל ובטוח בה כחלק מיומנויות המאה ה-21. מעל הכל עומדת תפיסת הרשת כאמצעי אישי וחברתי לתקשורת ויחסים בין אנשים ולכן האתיקה מהווה את התשתית הערכית והחינוכית לפעילות זו.

ייחודיות אתגר חינוכי זה הוא בכך, שלמידה והבנייה של ידע שיתופי נעשו באופן המסורתי באופן מוגבל, בדרך כלל בין כתלי הכתה בלבד, בהיעדר תקשורת הולמת בין הלומדים מחוץ לכתה. לעומת זאת, פעילות חינוכית באמצעות הרשת החברתית, פותחת ומזמנת אפשרויות חינוכיות של שיתופיות וניהול מידע קבוצתי, תוך שילוב הנחלה ויישום של מיומנויות המאה ה-21 הנדרשות ללומד לתפקוד מיטבי במאה ה-21.

5 סקירה כללית:

אבני ע. ורותם א. (2008) **רשת חברתית חינוכית**. מיזם מתקוונים לאתיקה

תובנות וסקירות בנושא:

- רותם א. ואבני ע. (2010) **המורה במלכודת הרשת החברתית- מורה או חבר**; מיזם מתקוונים לאתיקה
- רותם א. ואבני ע. (2011) **פאניקת הפייסבוק – הסכנות ברשת לא מה שחשבתם**; מיזם מתקוונים לאתיקה.
- רותם א. ואבני ע. (2012) **הפייסבוק 2102 בחינוך - "לחשב מסלול מחדש"**; מיזם מתקוונים לאתיקה.

6 דוגמאות להמלצות והוראות פעילות אקדמית באמצעות פייסבוק:

- [100 Ways You Should Be Using Facebook In Your Classroom](#)
- [15 Facebook Apps Perfect For Online Education](#)
- [How To Use Facebook Questions In The Classroom](#)
- [How To: Create a Classroom Facebook Page. Facebook for Educators](#) (2011)

7 ראו למשל "7 אל תעשה קריטיים להצלחת למידה מקוונת":

gutierrez K. (Nov 20, 2012) [7 Critical Don'ts for eLearning Success](#). SHIFT's eLearning Blog

ג. מרכיבי רשת חברתית מקוונת

- לנוכח הצע של מגוון כלים שיתופיים מקוונים ברשת, יש להבדיל בין אמצעי שיתוף חברתיים לבין "רשת חברתית". לצורך כך מוצעת להלן הגדרת **מרכיבים חיוניים** של יישום "**רשת חברתית**":
- "שירות חברתי מקוון" / "רשת חברתית מקוונת" כולל לפחות את שלושת המרכיבים הבאים:
- 1) **מרחב נוכחות** אישי מקוון – בו מצוי "פרופיל" המייצג את המשתמש, מפורט מידע אישי ומנוהלת שליטת הרשאות העריכה, ההפצה והצפייה בתכנים שבמרחב ובאופני הבתקשורת
  - 2) **קבוצת משתמשים מועדפת** (כדוגמת "חברים" / "מעגל") הנקבעת על ידי כל משתמש
  - 3) **התרחשות שיתופית** של פרסום מידע ותקשורת במרחב ייעודי (כגון "קיר"), תוך שימוש בדרכי **תקשורת שונות** (אישי, קבוצתי) במגוון מדיה דיגיטלית (בסיסן הוא טקסט, קול, תמונה ווידאו).

כיום (שלהי 2012) שירותי "רשת חברתית" ציבוריים נפוצים הכוללים מרכיבים אלה הם למשל, **פייסבוק, גוגל+, טוויטר** (האחרון בהסתייגות, כי אופן השימוש, כמו גם החיברות, מוגבלים יותר)⁸ ועוד, כשליצידם נמצא שירותים ייעודיים לחינוך המותאמים לחינוך במאפייני הממשקים, ובהגבלת השיתופיות לקהל משתמשים שהוגדר מראש.

לעומת מכלול המרכיבים הנ"ל ברשת החברתית, קיימים **יישומים שיתופיים** שאינם "רשת חברתית", כמו **יומנרשת (בלוג), יו-טיוב, שרותי שיתוף תמונות, שיתוף קבצים ויישומי הפקה אחרים** ועוד, שהוקמו כיישומים העומדים בפני עצמם. עם זאת, יש לצפות שעם הזמן שירותי שיתוף אלה ואחרים יתלכדו למעטפת שירותים אחת, בה כלולה גם רשת חברתית על פי ההגדרה שלעיל.

---

8 - רותם א. (2009) [רשת מסרים קצרים בחינוך - קפיצת מדרגה בהישג יד](#); מיזם "חינוך, הוראה, למידה בסביבה מקוונת".

- Couros G. (2012) Does Twitter Improve Education? [Blog: The Principal of Change Stories of Learning and Leading](#). Post On December 1, 2012

ד. כלי לתכנון פעילות חינוכית ברשת חברתית

מצ"ב טופס לתכנון פעילות לימודית - חינוכית ברשת החברתית, במסגרת בית הספר. שימו לב: פעילות חינוכית ברשת חברתית היא פעילות ארוכת טווח (ולא שיעורים בודדים) בתהליך בו נבנה ידע שיתופי תוך אינטראקציה.

טופס תכנון פעילות לימודית - חינוכית ברשת חברתית

גרסה 10.09.12

[לטופס בקובץ וורד 2003](#)

בית הספר: _____ היישוב: _____ שם המורה/ים: _____
תאריך: _____

1. תנאים מוקדמים לתחילת הפעילות ובניית תשתית הפעילות

תנאי	פרוט/ הסבר/ בצוע על ידי מחיקת ההסברים והכנסת דיווח משלך, או מילוי תיבת סימון ☐
קהל היעד ושותפי הפעילות	שכבה/ שכבות הגיל בה תתבצע הפעילות, טווח גילאי התלמידים, בית הספר העמית או כיתה או קבוצה מולה נערכת הפעילות
הרשת החברתית בה תבוצע הפעילות	שם הרשת הרשמית/המלא שנבחרה ביי"ס בהלימה לצרכי התלמידים + הפניה ישירה
מאושרת על ידי משרד החינוך	כן/ לא/ לא רלוונטי (למשל, רשת ציבורית כמו הפייסבוק/ גוגל...) הסבר: _____
הקבוצה/ הכתה המיועדת עומדת בתנאי השימוש של הרשת	כן/ לא/ אחר, הסבר: _____ משתמשים, אישורי/ יידוע הורים וכד')
נוכחות קבוצת הלמידה ברשת	כל הלומדים המיועדים מצויים כבר ברשת/ עדיין לא הצטרפו/ בתהליך הצטרפות/ יש צורך לצרפם.
נסיוני האישי כמורה בהוראה-למידה ברשת	☐ זו הפעילות הראשונה שלי כמורה בהוראה-למידה ברשת חברתית ☐ זו הפעילות הראשונה שלי כמורה ברשת הזאת ☐ זו פעילות המשך/אחר לפעילויות למידה אחרות שבצעתי קודם לכן. הערה: _____
נסיון הלומדים	☐ זו הפעילות החינוכית הראשונה של הלומדים ברשת חברתית ☐ זו פעילות המשך/אחר לפעילויות למידה אחרות למרבית חברי בקבוצת הלמידה הנוכחית

מתקונים לאתיקה

שומרים על האתיקה גם במרחב המקוון

<p>☐ לכל תלמיד התקן נייד <u>אישי</u> הכולל נגישות חופשית לרשת החברתית בבית הספר</p> <p>☐ לכל תלמיד נגישות באמצעות התקן מחשוב ציבורי (לא בהתקן נייד <u>אישי</u>) לרשת החברתית בזמן השיעורים.</p> <p>☐ ככלל לכל תלמיד נגישות לרשת החברתית מחוץ לבית הספר, לאחר מיפוי נגישות התלמידים למחשב ורשת, והפעילות מסתמכת על כך.</p>	סביבת הלמידה בה פועל התלמיד	
<p>☐ יידוע מנהל בית הספר</p> <p>☐ יידוע הורי התלמידים וקבלת אישורם בכתב (אם הנוהל של בית הספר או תקנון הרשת דורש זאת)</p> <p>☐ הרשמת התלמידים לרשת ובדיקת נוכחותם בה</p> <p>☐ הכרת חוזרי המנכ"ל הרלבנטיים המפורטים בסעיף 4</p>	פעולות ארגוניות	<p><u>פעולות טרום למידה</u></p> <p>אני עומד/ת לבצע לפני תחילת יישום הפעילות הנדונה, את הפעולות הבאות</p> <p>(ראו חוזרי מנכ"ל בעניין - סע' 4. "תוספות" כאן)</p>
<p>☐ דיון מבוא עם התלמידים: מהי רשת חברתית.</p> <p>☐ יצירת פרופיל אישי/ הצגה אישית של הלומד ברשת</p> <p>☐ הקניית דרכי שיח ואינטראקציה ברשת תוך פעילות לימודית</p> <p>☐ הקניית כללי התנהלות בפעילות הלימודית ברשת</p> <p>☐ הקניית כללי זהירות ומוגנות ברשת</p> <p>☐ פעילות מקדימה אחרת _____</p> <p>הערות/הסבר: _____</p>	אוריינות מדיה חברתית	

2. גיבוש מתווה הפעילות

תיאור תכנון הפעילות על ידי מחיקת ההסברים והכנסת דיווח משלך, או מילוי תיבת סימון ☐	הנושא
(לציין סמסטר/חודשים/שבועות), מספר השיעורים בשבוע:	מסגרת הזמן המתוכננת/ משך הפעילות
<p>☐ רק עמדת מורה</p> <p>☐ קיימת נגישות תלמידים לרשת החברתית במהלך השיעור</p>	הסביבה הלימודית- טכנולוגית <u>ברוב השיעורים</u> בכתה בה מתבצעת הפעילות
לציין את נושא הפעילות הקונקרטי ומקצוע הלימוד	המקצוע/ התחום ונושא הפעילות
מספר מילים על הפעילות, הסיבה לבחירת הרשת החברתית להפעלתה, וכיצד תבוצע ברשת החברתית	תאור הפעילות

מתקוונים לאתיקה

שומרים על האתיקה גם במרחב המקוון

<p>המטרה/ות החינוכיות המרכזיות שבפעילות:</p> <p>1. מטרה בתחום התוכן: _____</p> <p>2. מטרה בפיתוח חשיבה/ למידה: _____</p> <p>3. מטרות בתחום השפה: _____</p> <p>3. מטרה בתחום החברתי: _____</p> <p>4. מטרה ב- (אחר): _____</p>	<p>מטרות הפעילות</p>
<p>לציין מיומנויות עיקריות, כגון: כתיבת פרופיל, הגדרת פרטיות, סגנון שיח, כתיבת רשומה, כתיבת תגובה, העלאת תמונה, like, שיח חברתי הולם, מניעה, דיווח על פגיעה וכד'.</p> <p>בנוסף, לציין גם מיומנויות תקשוב ומידע CIL שבתכנון הפעילות בהלימה לדרישות המשרד</p>	<p>מרכיבי אוריינות המדיה החברתית המקוונת העיקריים שמשולבות בפעילות</p>
<p>אבני הדרך של כלל הפעילות כולל לויז'. בסעיף זה ניתן להבין מה יהיה בפעילות וכיצד תתרחש:</p> <p>למשל: 1. היכרות עם הרשת. בניית פרופיל ומשמעותו – שבוע ראשון;</p> <p>3. עיסוק בסוגיה YYY. הפנית הלומדים למקורות XXX לשם הבעת עמדה אישית על הסוגיה ברשת. כל תלמיד מגיב לפחות ל- 2 תלמידים ומביע דעתו.</p> <p>-----</p> <p>1. הצגת הפעילות....</p> <p>2. ----</p> <p>3. ----</p> <p>4. סיכום הפעילות</p>	<p>תאור מהלך הפעילות – אבני דרך (כולל לויז')</p>
<p>מידע על הרעיון, דוגמאות ואו פרוט חומרים מרכזיים בנושא שילוו את הפעילות. חומרי למידה דיגיטאליים/אחר/ שילוו את הפעילות ויוגשו לתלמידים ברשת לכל חומר המצוי ברשת, לציינו כמילה חמה עם קישור ישיר.</p>	<p>חומרי הלמידה העיקריים שילוו את הפעילות</p>
<p>עיקרי ידע קודם נדרש בתחום התוכן ואוריינות מידע ותקשורת לפעילות</p>	<p>ידע קודם נדרש</p>
<p>תוצרים סופיים עיקריים*, כולל תתי תוצרים בשלבי התהליך:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>* יש חשיבות למודעות התלמידים לתוצר הסופי כבר מתחילת התהליך</p>	<p>תוצר הפעילות ברשת החברתית – עיקרי הפעילויות שהתלמידים יעשו/ יפיקו במהלך הלמידה</p>
	<p>מענה לשונות הלומדים</p>
<p>פרוט אופן ההערכה*. לציין מי מעריך, מה מעריכים ובאיזה אופן לצרף מחוון הערכה/ קריטריונים להערכה אם קיימים.</p> <p>* יש חשיבות למודעות התלמידים לדרך ההערכה כבר מתחילת התהליך</p>	<p>אופן ההערכה (הלמידה והתוצר)</p>

3. למידה ניידת

במידה והפעילות נעשית בהתקנים ניידים.
סוג ההתקן: מחשב נייד/ טאבלט/ אחר (פרט).

הנושא	פרוט/ הסבר/ בצוע על ידי מחיקת ההסברים והכנסת דיווח משלך
יישומים	תיאור היישומים המרכזיים, וכיצד כל אחד מהם משמש את ההוראה ו/או למידה
שימוש במצלמה	האם ובאיזה אופן משולבת פעילות עם מצלמה
שימוש במיקום	האם ובאיזה אופן משולב המיקום בפעילות
אחר	שילוב אופני פעילות נוספים על הנ"ל באמצעות הניידים

4. הרחבה

הטופס מיועד לכל מורה המעוניין להפעיל פעילות חינוכית ברשת חברתית.
למשתלמים - טופס זה יכול להיחשב גם כחלק מתוצר ההשתלמות של הפיתוח המקצועי בתחום. לשם הגשת התוצר, יש להוסיף עליו תאור ודוגמאות מתוצרי התלמידים שנעשו בפועל, כולל צילומי מסך/ הפניה ישירה לדפי הפעילות שנעשתה ולצרפו להנחיות דרך הגשת העבודה המקובלות בכל השתלמות

חוזרי מנכ"ל הרלוונטיים ישירות שיש להכירם בכל פעילות:

- חוזר מנכ"ל תשעב/4(א), ה' בכסלו התשע"ב, דצמבר 2011. סע' 9.4-10 [אתיקה ומוגנות ברשת האינטרנט](#)
- חוזר מנכ"ל תשסג/7(א), כ"ח אדר תשס"ג, מרס 2003. סע' 3.6-3 [שמירה על הפרטיות באתרי האינטרנט](#)
- [חוזר מנכ"ל תשעג/2\(ב\)](#), כ"ד בתשרי התשע"ג, 10 באוקטובר 2012, סע' 3.6-9 [שילוב ציוד תקשורת והתקני קצה בבתי הספר - השלכות בריאותיות ובטיחותיות](#)

ה. מתחילים מאל"ף - אתיקה

לשם יישום פעילות חינוכית ברשת חברתית, יש להתחיל באל"ף: אתיקה. אתיקה היא התשתית הערכית האישית והחברתית להתנהלות של כל שירות חברתי⁹, קל וחומר ברשת חברתית, שהיא מימוש של "הבנייה ושיקוף של קשרים חברתיים בין אנשים" (סע' א' כאן)¹⁰. ככלל, כל פעילות במרחב שיתופי חייבת לכלול התייחסות למכלול המודעות האתית בעצם האינטראקציה הכלולה בה. פעילות חברתית היא פעילות שמבצע האדם עם האחרים, ולכן מעצם טבעה היא כרוכה באינטראקציה ומערכות יחסים, שמבוססות על התנהגות אתית כחלק מערכים ונורמות התנהגותיות בחברה ובקהילה.

לא ניתן לאורך זמן, מעבר לפעילות ספורדית, לנהל פעילות חינוכית משמעותית נושאת פרות, ללא יצירת אקלים אתי בקבוצה ובמהלך הפעילות הסדורה. טשטוש הגבולות, השינויים בתפיסת ההיררכיה החברתית, עמעום ההבחנה בין הפרטי- אישי למקצועי, קושי בבקרה ואכיפה, הנטייה אחר נורמות ה"עדר", הקלות הבלתי נסבלת לפגוע בזולת באופן מודע ולא מודע, עלולים להעצים ביטויי התנהגות שאינה ראויה. כל אלה ועוד מחייבים להתייחס לאתיקה בכל פעילות חינוכית באמצעות רשת חברתית, כחלק חיוני ובלתי נפרד מאזרחות דיגיטאלית עדכנית¹¹, ומפיתוח "מיומנויות המאה ה-21" של הלומדים.

מכאן, בכל פעילות חינוכית באמצעות רשת חברתית, יש להתייחס גם להיבטים של אתיקה אישית וחברתית, תוך הנחלה ישירה של אוריינות אתית או תוך שילובה בשטף הפעילות. ניתן ליישם זאת במגוון דרכים, ביניהן התנהלות לדוגמה (modeling) של המורה, היחס כלפי התלמידים, העברת מסרים, כמו גם דיון חינוכי בקרב קבוצת הלומדים, תוך זיהוי וניצול הזדמנויות להעלאת אירועים מדגימים שמתרחשים גם במרחב המקוון, ופיתוח חשיבה מוסרית ונורמות התנהגות אתית.

בנוסף, מאחר והאתיקה ברשת החברתית נוגעת למקצועיותו של המורה ולזהותו של איש החינוך, יש חשיבות רבה **למודעות המורה** להיבטים האתיים היחודיים העולים מהשימוש האישי והמקצועי שלו ברשת החברתית. כמו טשטוש הגבולות בין האישי לציבורי, ביטויים של האפקטים הפסיכולוגיים בחוויה המקוונת, התאמת סגנון ואופני התקשורת עם התלמידים ועוד. הנחת היסוד היא, כי על המורה להכיר את הסביבה של חיי התלמידים ולחדד את רגישותו למציאות ההתרחשויות במרחב חברתי מקוון של תלמידיו, כמו גם של החברה בכלל.

⁹ אתיקה היא תפיסה סדורה של האידיאל המעשי של ההתנהגות במסגרת היחסים של כל אדם עם סביבתו, מתוך הקשר ביטויי הזהות שלו כפי שבאה לידי ביטוי בחברה (למשל, זהות מקצועית). (לא ציטוט - על פי א. כשר)

¹⁰ ראו הגדרת "רשת חברתית" כאן למעלה, סע' א.

¹¹ אבני ע. ורותם א. (2011) **אוריינות אתית בעידן הדיגיטלי – מיומנות לתפיסת עולם**; מיזם מתקונים לאתיקה

אתיקה בהיבט אישי וחברתי

- שמירה על כבוד האדם, הלומד והמורה וכל השותפים לרשת החברתית, ושמירה על מוגנותם, תוך מודעות לחוקים, ערכים ונורמות התנהגות.
- ביטוי של ליבת הערכים האתיים: מתן הזדמנות שווה לכל לומד לביטוי אישי במרחב, הבעת דעות וקולות אישיים תוך דבקות בחופש הביטוי בהלימה לטובת הציבור, ומנגד, שמירה על פרטיות, כבוד הזולת, אי הוצאת לשון הרע ושמירה על הקניין הרוחני של המידע ברשת.
- פיתוח הבנה חברתית ומוסרית, התנהגות נורמטיבית, עידוד מעורבות בחברה ובקהילה, תוך כדי טיפוח כישורים חברתיים ותקשורתיים הקשורים ליחסים בין אישיים
- פיתוח אחריות אישית לדרך ההתנהלות של כל פרט, ומחוייבות להצלחת הקבוצה
- השיח האתי יבטא שימוש נאות בלשון; הבנת כוחן של המילים; נכונות לחלוק עם אחרים דעות, ידע או ניסיון; מודעות לבמות ולקהל הצופים; סובלנות לדעות ולקולות שונים ומוגדים; פיתוח קול אישי והעזה לבטאו גם אם הוא נוגד את הקונצנזוס; שיתוף פעולה עם אחרים תוך נכונות לתרום; צריכה נבונה של המדיה החברתית¹²

1. בי"ת - בניית התשתית לפעילות

התשתית לפעילות חינוכית ברשת חברתית בנויה על מספר תובנות ופעילויות מקדימות:

1) בחירת השירות

- יש לבחור שירות של רשת חברתית לצרכי פעילות חינוכית בית ספרית, עם ראייה למספר שנים קדימה. זאת מתוך תובנה, שכל שירות מקוון חברתי הנו זמני, אינו רכוש בית הספר, ואופני הבקרה על המידע המועלה בו מוגבלים. בנוסף, קיימת חוסר וודאות וחוסר עקביות בתנאים בסיסיים המשתנים מעת לעת, כמו עלות שימוש, תנאי השירות, תנאי השימוש, אופני השליטה של המורה בקבוצת הלימודים וכד'.
- בבחירת השירות יש להבחין קודם כל בהתאמתו לגיל הלומדים ולתנאי השרות. למשל, הגבלת השימוש ברשתות החברתיות הציבוריות הנפוצות כיום¹³ למשתמשים מגיל 13 ומעלה.

¹² בן יוסף, א. (2009). מעגלים של קשר. תל אביב, מכון מופת

¹³ כל שירות מקוון ציבורי, שיש בו פרטים אישיים של המשתמשים, שמקורו בארה"ב, כפוף לחוק COPPA (Children's Online Privacy Protection Act), שבפועל אוסר על משתמשים תחת גיל 13: פייסבוק, גוגל+, יוטיוב...

- במידה ומדובר בשירות רשת חברתית ייעודי לצרכי חינוך, יש לבחור רק שירות שמאפשר על ידי משרד החינוך. אישור זה כולל בדיקה מקיפה של התאמת השירות בהבטים הפדגוגיים והטכניים לארגון החינוכי על רבדיו, כולל אישור מנגנוני האבטחה בנגישות המידע.
- יש להעדיף שירות בו קיימים אמצעי בקרה ושליטה על ידי אחראי הרשת הבית ספרי, כמו עריכה ומחיקה על כלל פרטי המידע המועלים לרשת, ללא התחשבות בבעליהן.
- בשירותי שיתוף מקוונים הנסמכים על פלטפורמות ציבוריות, יש להימנע משימוש בנתונים רגישים, כמו מידע אישי של לומדים, גם אם הנתונים סגורים לצפייה.

(2) יישום חינוכי תחת פתיחות ושקיפות מוגבלת

הרציונל של שקיפות ופתיחות ברשת חברתית מקוונת, משתלב עם רציונל הפתיחות והשקיפות של כל מידע ושירות לכל אזרח בעידן הדיגיטאלי. ככלל, לא מומלץ להפעיל פעילות לימודית "בכיכר השוק", בו כל מזדמן צופה ואף מגיב כראות עיניו. ניסיונות קודמים באופן זה של למידה, הראו את הבעייתיות [בתפיסה פתוחה זו](#)¹⁴, כמו גם את אי ההלימה של אידיאולוגיות חברתיות לפרקטיקה של הוראה למידה, תפיסות המיחסות לשקיפות מוחלטת ערך עליון שיש לקיימו בכל תנאי¹⁵. ככלל, כמו בכתה פיזית, על פעילות לימודית להתרחש **בסביבה סגורה**, רק ללומדים ולמלמדים. ברשת ציבורית ניתן ליישם זאת על ידי יצירת קבוצות סגורות ואף סמויות¹⁶. ברשת חברתית חינוכית ייעודית, יש להקפיד שהסביבה מותאמת ללמידה רק לתלמידים ולמורה הנוטלים חלק פעיל בפעילות. אין בכך אמירה שלא נכון לפרסם לציבור חלק מהפעילות או תוצריה, אך יש לעשות זאת לצד ההתנהלות הסגורה, ובאופן שקול ומצומצם, לנוכח הנזק הישיר והעקיף שעלול להיגרם בפרסום ו/או הרשאת התערבות לכל דכפין לא מבוקרים.

(3) ניהול המידע של הפעילות

רשת חברתית איננה מיועדת במהותה לניהול מידע (ראו סע' א' כאן). המחשבה שבדף הפעילות ברשת חברתית ניתן לצבור חומרי למידה לשימוש חוזר בפרט, ולנהל מידע באופן סביר ונגיש, איננה עומדת במבחן המציאות. כשהמורה או תלמיד מעלה לדף הפעילות הפניה של חומר רלוונטי מהרשת, או אף קובץ/תמונה- זה יפה רק לרגע העלאת החומר. ככל שהפעילות החברתית בדף אינטנסיבית ומורכבת

¹⁴ לדוגמא: רותם א. (2012). [שימוש במדיה חברתית? כישולן הוא הצלחה אם לומדים ממנו?](#)

פוסט ב- [Avrum's jiva blog](#)

¹⁵ רותם א. ופלד י. (2008) לקראת בית ספר מקוון, פרק 5 סע' "חופש ושוויון ההופכים לאנרכיה". הוצ' מופ"ת, תל-אביב. עמ' 96.

¹⁶ **קבוצה סגורה** בפייסבוק למשל: קבוצה שמי שלא מורשה מראש, יכול לראות רק את כותרת דף הקבוצה ופרטים מעטים אודותיה, אך לא את התוכן המתנהל בה. ברשת 'google +' ניתן ליישם זאת כ'מעגל'.

קבוצה סמויה – קבוצה סגורה שלא ניתן לראותה כלל (גם לא למצוא אותה ב"חיפוש"), וגלויה רק לאלה שאושרו מראש כחברי הקבוצה.

יותר, הפניות וחומרים אלה יעלמו מן העין, ובאופן מעשי לא יהיו נגישים לשימוש חוזר. גם ספריות הקבצים שמעמידה הרשת, מוגבלות מאד לשם ניהול יעיל של מידע והצגתו באופן הולם. מכאן מומלץ שחומרי למידה העומדים לרשות הלומדים במהלך הלמידה ברשת חברתית, כולל הפניות לקבצים, תמונות, סרטונים וכיו"ב – ינהלו בשירות רשת אחר (כמו אתר/ דף אתר ייעודי), והלומד ימצא באתר ייעודי את החומרים והמידע הרלוונטי, העומד לרשותו כל העת, ללא תלות בקצב עדכון של דף הפעילות ברשת החברתית.

4 סוגיית "חברות" וקשר אישי בהקשר לא מקצועי

סוגיית החברות, המבטא בקשר אישי שעלול לגלוש לפסים לא רצויים באופן מודע ולא מודע, [נפתרת בקלות יחסית](#), בתנאי של *מודעות מלאה לנושא*, התנהגות והתנהלות בהלימה למודעות זו, ושימוש במאפייני שירותים חברתיים מקוונים, שאינם מאלצים קשר כזה כתנאי לפעילות¹⁷.

5 מוגנות מסכנות ומלכודות העומדות לפתחו של תלמיד ומורה ברשת

סוגיה בה [הראנו](#) שמודעות וכללי התנהלות נכונים, שחלקן יפורטו בהמשך כאן, ימזערו וימנעו פגיעות וכשלים, שרובם המכריע מתרחש מחוסר מודעות לכשלים אלה, ולא דווקא נטועים במהות השיתוף החברתי¹⁸. הסכנות והמלכודות הכרוכות בכך, ניתנות כיום למניעה כמעט מוחלטת בתנאי שהפעילות מתנהלת במודעות וכללי ארגון פעילות מתאימים המפורטים כאן. ככלל, גם בשירותים חברתיים מקוונים ציבוריים, ניתן לנהל מרחבים/ קבוצות סגורות, ללא צורך ב"חברות" - כלומר חשיפה כפויה של מידע אישי לעיני אחרים. [הראנו](#) ששימוש מושכל והתעלמות מהדמוניזציה הלא מוצדקת של הרשת, מקטינה בעיה זו לשולית¹⁹. בנוסף, [הראנו](#) ששימוש במדיה חברתית סגורה ומבוקרת, במקביל לפיתוח מודעות בית ספרית לנושא, מייתר סוגיה זו כמעט לחלוטין²⁰.

6 סוגיית השיטוט החופשי ברשת בזמן השיעור

טיעון נפוץ בשיח אודות הסוגיה, שמקורו בהשלכה שגויה של המציאות הקיימת אל העתיד: האם וכיצד לאפשר ללומדים לגלוש ברשת לצרכים אישיים בזמן שיעור? ניתן לראות באתגר זה דוקא יתרונות חינוכיים שמשפרים את יעילות הלמידה, ולמשל, ניתן בהחלט לאפשר שימוש חופשי גלישה, גם לצרכים

17 א. רותם ואבני ע. (2010) [המורה במלכודת הרשת החברתית-מורה או חבר](#); מיזם מתקונים לאתיקה א. רותם ואבני ע. (2012) [הפייסבוק 2102 בחינוך - "לחשב מסלול מחדש"](#); מיזם מתקונים לאתיקה.

18 רותם א. ואבני ע. (2010) [המורה במלכודת הרשת החברתית-מורה או חבר](#); מיזם מתקונים לאתיקה [וכן: אבני ע. ורותם א. \(2010\) נוהל שימוש במדיה חברתית מקוונת בבתי הספר](#); מיזם מתקונים לאתיקה.

19 רותם א. ואבני ע. (2011) [פאניקת הפייסבוק – הסכנות ברשת לא מה שחשבתם](#); מיזם מתקונים לאתיקה.

20 רותם א. ואבני ע. (2012) [הפייסבוק 2102 בחינוך - "לחשב מסלול מחדש"](#); מיזם מתקונים לאתיקה.

אישיים במהלך השיעור, בזמנים מוגבלים שנקבעו מראש²¹, אפשר שלדעת החוקרים דוקא יגביר את הריכוז בשיעור. בכך מודגשים מקומו של המורה כמנהל ומנהיג הכיתה ויכולתו המקצועית לאתגר מעורבות פעילה של הלומדים ואחריות על למידתם.

7 פעילות טרום למידה

בטופס תכנון הפעילות (עמ' 6 כאן) מוקדש סעיף בנושא, לשם ביסוס תשתית מוצקה לפעילות ברשת חברתית. זה נעשה בשני אופנים: הנחלה ראשונית ופעילות שבשגרת הלמידה.

א. הנחלה ראשונית

לפני פעילות חינוכית ברשת על המורה ליזום ולהפעיל פעילויות מקדימות, כחלק מעיצוב תרבות העבודה השיתופית ברשת לצרכי חינוך, כולל התייחסות להיבטים אתיים:

פעילות מקדימה של המורים בטרם מפגש עם תלמידים:

- **קביעת נהלים מקומיים** - מתווה נוהל לפעילות חינוכית ברשת חברתית, הכולל דווח ויידוע על אופייה ודרך ההתנהלות בה למנהל בית הספר וההורים, העלאת התלמידים על הרשת והרשמתם לקבוצות למידה
- **הכרת נהלים קיימים** - הכרת חוזרי המנכ"ל הרלבנטיים²², ומעקב אחר עדכון ונהלים חדשים שיפורסמו.

פעילות מקדימה עם תלמידים

- **הצגת הרשת ללומדים** – מהי רשת חברתית, דרכי העבודה שיתנהלו בה במהלך הלמידה וכיוב'. זאת תוך התייחסות למימדים האתיים של עצם ההתנהלות במרחב חברתי.
- **קביעת כללי התנהלות ואתיקה** כחלק מאמנה/ הסכמה כיתתית, או התאמת אמנה בית ספרית במידה וקיימת).

21 Rosen L. (2012). [Could Checking Facebook in Class Help Students Focus?](#) *Good- Education*, November 14, 2011

22 חוזר מנכ"ל תשעב/4(א), ה' בכסלו התשע"ב, דצמבר 2011. סעי' 9.4-10 [אתיקה ומוגנות ברשת האינטרנט](#)
חוזר מנכ"ל תשסג/7(א), כ"ח אדר תשס"ג, מרס 2003. סעי' 3.6-3 [שמירה על הפרטיות באתרי האינטרנט](#)
חוזר מנכ"ל תשעג/2(ב), כ"ד בתשרי התשע"ג, 10 באוקטובר 2012, סעי' 3.6-9 [שילוב ציוד תקשורת והתקני קצה בבתי הספר - השלכות בריאותיות ובטיחותיות](#)

דוגמה לפעילות חינוכית מקדימה

- דיון מבוא עם התלמידים: מהות רשת חברתית, השלכות ונורמות התנהגות והתנהלות, העלאת מודעות לשמירה על פרטיות...
- יצירת פרופיל אישי/ הצגה אישית של הלומד ברשת, תוך דגש על האופן ההולם בו הוא מציג עצמו
- הבנת מהות ה"חברות" ברשת החברתית- שהיא שיתוף במידע אישי באמצעות הרשאת צפייה ועדכון, אך לא ב"חברות" אישית.
- כללי התנהלות בפעילות הלימודית ברשת, בדגש על דרכי שיח ואינטראקציה הולמות ברשת, בדגש על התנהלות הפעילות הלימודית
- כללי זהירות ומוגנות וזיקתן לנורמות ההתנהלות האישית והקבוצתית ברשת

8 פעילות שוטפת שבשגרת הלמידה

- ככלל, על המורה להוות דוגמה להתנהלות רצויה בכל מצב בעצם נוכחותו ברשת²³.
- לנצל אירועים שאירעו בפועל ברשת (מקומית, או במקומות אחרים), ולשוב לדון בסוגיות התנהלות ראויה, המושתתת על הבטים אתיים אישיים ובינאישיים.
- בפעילויות ארוכות טווח, יש לקבוע אחת לתקופה, שיעורי רענון ועדכון נורמות התנהגות ראויות.

23 רותם א. ואבני ע. (2010) [המורה במלכודת הרשת החברתית- מורה או חבר](#); מיזם מתקוונים לאתיקה וכן: אבני ע. ורותם א. (2010) [נוהל שימוש במדיה חברתית מקוונת בבתי הספר](#); מיזם מתקוונים לאתיקה

ז. גימ"ל - גיבוש, תכנון והפעלת הוראה-למידה-חברה ברשת

חברתית²⁴

- **כלי תכנון פעילות:** לצורך תכנון הפעילות מומלץ להשתמש בכלי תכנון ייעודי לשם כך. דוגמה לכלי ראה המצ"ב ([עמ' 6](#) כאן)
- **מטרות הפעילות:** המטרות הפדגוגיות ההולמות את ייעוד רשת חברתית ("בנייה ושיקוף של קשרים חברתיים בין אנשים"), כלומר לצרכי החלפת דיעות, מקורות ופרטי מידע. לשם יישום מטרות חינוכיות אחרות כמו ניהול המידע, ניהול הלמידה או אחר, יש להוסיף כלים/שירותים נוספים לשם כך, ולא להשתמש ברשת החברתית למטרות שלא יועדה להם.
- **הקשר הפעילות:** הפעילות היא אך ורק בהקשר חינוכי/ לימודי/ בית ספרי.
- **סביבת פעילות סגורה:** ככלל, מומלץ שהפעילות בדפי הרשת החברתית כקבוצה לומדת סגורה או סמויה. לשם פרסום-שיקוף חלקים מהפעילות יש לנקוט בזהירות ובשיקול דעת, ולפרסם לצד ההתנהלות הסגורה. פרסום כזה יעשה מתוך פעילות הקבוצה הסגורה, כדף ייעודי לשם יידוע ופרסום חלקים מאד מסוימים של הפעילות, מתוך ידיעה שהוא פתוח לכל, ומזמן גם הפרעות. לכן המעקב אחריו צריך להיות הדוק בשוטף וסדור, ולסגור אותו מיד עם סיום הפעילות.
- **תכנון מראש:** הפעילות מתוכננת ומובנית מראש. אין להסתמך על ספונטניות ולראות "מה יקרה", אלא לשלב דברים וארועים שצצים בה תוך כדי מהלכה, ולנווטם ליישום מטרות הפעילות.
- **מעורבות המורה:** המורה מעורב, פעיל, נוכח, מנחה ומכוון את תהליך הלמידה, גם אם הפעילות מיועדת לעבודה עצמאית של הלומדים. במהלך הפעילות המורה נוכח באופן יזום, ומבצע התערבות, הנחיה והכוונת הלומדים לאורכה, לצד מענה לצרכים מזדמנים אישיים כמו גם של הקבוצה.
- **אופן ההנחיה והליווי:** המורה מנחה את קבוצת הלמידה באמצעות עדכון הודעות, פרסום מידע רלוונטי, והוראות פעילות שוטפות.
- **פעילות התלמיד:** התלמידים מצדם משתתפים באופן פעיל, כחלק מחובותיהם הלימודיים, בדפי קבוצת הלמידה הקשורות לנושא הנלמד, באמצעות סטטוסים, תגובות, הפניות, ושיתוף בהתאם לפעילות הלימודית המתוכננת והמובנית מראש, ומכוונת ומנהלת תוך כדי מהלכה, עד סיומה.
- **קשר אישי:** המורה אינו "חבר" של התלמידים ברשת החברתית, כפי שהוא לא "חבר" במציאות הבית ספרית. אינו חושף ולא משתף מידע פרטי, אך מנהל עמם אינטראקציה קבוצתית בהקשר

24 מתוך: א. רותם ואבני ע. (2012) [הפייסבוק 2102 בחינוך - "לחשב מסלול מחדש"](#); מיזם מתקונים לאתיקה.

החינוכי בלבד, בדף הקבוצה הלימודית הסגורה. נגזר מכך גם סגנון האינטראקציה, שאינו "חברמני" או אינטימי, אלא שיח חינוכי בין מורה לתלמידו.

- **אינטראקציה אישית:** ברשת חברתית ניתן לנהל לצד האינטראקציה עם קבוצת הלמידה גם אינטראקציה אישית. ברם, אינטראקציה כזו מורה-תלמיד המועדת לבעיות ואי הבנות²⁵, והוראות מפורשות של משרד החינוך דנות בכך²⁶. ניתן לבצע אינטראקציה אישית עם תלמיד, אם וכאשר קיים צורך חינוכי, תוך הקפדה מלאה על תוכן האינטראקציה, שהוא בהקשר חינוכי בלבד, וסגנון מקצועי הולם בין מורה לתלמידו. למרות השיח הציבורי הגובל בדמוניזציה של תקשורת מקוונת בכלל, לא נכון לבטל אופן תקשורת חינוכי כזה באופן קטגורי.
- **שילוב כלים ואמצעים נוספים ברשת החברתית:** ככלל, מומלץ לבצע פעילות חינוכית באמצעות אתר מלווה, כשהאינטראקציה החינוכית נעשית ברשת החברתית. כך ניתן ליישם פעילות ברשת החברתית, שמשלבת אמצעים, כלים, שירותים ובסביבות מקוונות נוספות. כל אלה ניתן לשלב כהפניה ופרסום, לאורך כל מהלך הלמידה.
- **הנחיות ברורות ללומד:** בתחילת הפעילות יש לפרסם, גם בעל פה בשיעור, הנחיות והוראות ברורות וממוקדות הכוללות את הנדרש מהלומד, לצד אספקת חומרים ומידע, ומעורבות באינטראקציה הלימודית ובכלל המתרחש בקבוצה.
- **סיום הפעילות:** יש לסיים כל פעילות ולא להותירה ברשת ללא ציון שהפעילות הסתיימה. הלמידה מסתיימת במועד נתון שנקבע מראש, עם סיכום הפעילות, הכולל, למשל, הצגת תוצרי הלמידה, ואזכור ברור שהפעילות הסתיימה. מאחר והמורה יוזם הפעילות, אינו נוכח ומבקר בה לאחר סיומה, יש למנוע אפשרות הוספת תגובות וחומרים לאחר הסיום, וניתן להותיר אותה לשם צפייה בלבד בהתאם לשיקולי המורה.

25 רותם א. ואבני ע. (2010) [המורה במלכודת הרשת החברתית- מורה או חבר](#); מיזם מתקוונים לאתיקה

26 חוזר מנכ"ל תשעב/4(א), ה' בכסלו התשע"ב, דצמבר 2011. סעי' 9.4-10 [אתיקה ומוגנות ברשת האינטרנט](#)

ט. שימוש בניידים בפעילות חינוכית ברשת חברתית

הפעילות האוטנטית, המציאותית בעתיד הקרוב, ברשת חברתית, תעשה על מחשב הלוח האישי של כל תלמיד, וההוראה תהפוך להוראה בכתה 1:1 (לכל לומד בכתה, נגישות לחומרי הלימוד, ותקשורת עם עמיתים ברשת). במידה והפעילות מתוכננת לכתה שכזו, יש לשים לב שה"כתה" מתרחבת לכל מקום ולכל זמן, ומאופיינת על ידי קבוצת הלמידה, ולא המיקום הפיזי. שילוב מידע מתועד במגוון מדיות, המעובד והערוך בהתקן הנייד, בפעילות ברשת חברתית הנו תוסף פדגוגי רב ערך, שלא ניתן ליישמו אלא בהתקנים הניידים האישיים שבידי הלומדים. במידה והפעילות נעשית במחשבי תלמיד השייכים לבית הספר, יש להקפיד על כניסה, ובייחוד על יציאה סדורה מהמרחב האישי ברשת החברתית, כמו גם מכל מרחב בו התלמיד מזוהה בשם וסיסמא. יש להיות ערים לבעייתיות בשימוש באפליקציות אישיות, שחלקן דורשות התקנה על מחשב מסויים בשם משתמש מסויים, שאינו ניתן להחלפה על אותו מחשב.

בתכנון הפעילות יש להתייחס להיבטים שעשויים לתרום תרומה משמעותית ללמידה ברשת החברתית (ראו טופס תכנון הפעילות ([עמ' 6](#)):

- יישום/ים ("אפליקציה") ייעודית לפעילות בהקשר חינוכי באמצעות ההתקן הנייד. כבר כיום, ובעתיד הנראה לעין, הרשת שופעת יישומים ייחודיים לחינוך בכלל, ולנושאים מוגדרים, שניתן להפעילם באמצעות התקן נייד.
- שימוש בצילום (סטיל ווידאו, כולל קול) כחלק מהפעילות הלימודית, בעיקר לצורך תיעוד מחוץ לכתה כמו תיעוד חפצים, ממצאים שונים, אתרים, מקומות, אירועים, תצוגה וכו'.ב. התמונות הן חומר גלם לשם תיעוד בעל פוטנציאל פדגוגי רב, כקבוצת תמונות, תמונה בודדת, סרטון ווידאו וכד'.
- שירותי שיתוף של חומרים ומידע ישירות למרחב השיתופי הלימודי של הכתה.
- שירותי מיקום – שירותי המיקום בהתקנים הניידים יכולים לשרת פעילויות חינוכיות מגוונות, כשכבת מידע נוספת- המיקום הגיאוגרפי של ההתרחשות או תיעוד ממצא על ידי הלומדים.

נודה להערות בונות וגם לפרגון netiqwiki@gmail.com